

Burs prästgård

Vårdprogram 2015

Gotlands Museum

Projektet är utfört på uppdrag av Länsstyrelsen på Gotland

Kopia till:
Länsstyrelsen på Gotland
Burs pastorat

Visby 2015-10-20
Dnr: 2015-261-1

Gotlands Museum
Eva Selin, Johan Gardelin
Strandgatan 14
621 56 Visby
0498-29 27 30
eva.selin@gotlandsmuseum.se
johan.gardelin@gotlandsmuseum.se

© Gotlands Museum 2015

Innehåll

1. Inledning	5
2. Fastighetsuppgifter.....	6
3. Värden.....	10
4. Mål	13
5. Skötsel, vård och underhåll	15
6. Historik.....	18
7. Nuläge - Mark och trädgård	33
8 Nuläge - Byggnader	42
9. Källor och litteratur	99

Bilagor

- 1: VVS-ritning manbyggnad och norra flygeln 1936
- 2: Protokollsutdrag boställsnämnden ladugårdarna 1965
- 3: Länsstyrelsens beslut tidigarelägningsmedel för ladugårdarna 1995
- 4: Byggnadsminnesförklaring 1997
- 5: Upprustningsplan Läns museet på Gotland 2002
- 6: Restaureringsrapport Läns museet på Gotland bryggerhuset 2006

1. Inledning

Bakgrund

Genom att utarbeta en långsiktig strategi för Burs prästgård innan några mer genomgripande åtgärder sker, skapar man förutsättningar att skydda fastighetens kulturhistoriska värden från förvanskning eller att de försvinner.

Det sker lämpligen genom ett vårdprogram. Vårdprogrammet bör kompletteras med en vårdplan där det periodiska underhållet beskrivs. Årliga checklistor över utförda åtgärder bör dokumenteras för en långsiktig uppföljning.

Vid omfattande åtgärder måste programmet alltid kompletteras med projekteringshandlingar, godkända av Länsstyrelsen och i förekommande fall, då bygganmälan eller bygglov krävs, av Region Gotland, Samhällsbyggnadsförvaltningen. Antikvarisk medverkan krävs vid alla åtgärder som avviker från rena underhållsåtgärder.

Vårdprogrammet är upprättat av Byggnadsantikvarie Johan Gardelin och antikvarie/landskap Eva Selin, Kulturmiljövårdsenheten, Gotlands Museum år 2015 på uppdrag av Länsstyrelsen i Gotlands Län.

Syfte

I vårdprogrammet beskrivs huvudbyggnaden med dess skyddsvärda delar och trädgården samt görs ett förtydligande av skyddsföreskrifterna som gäller för byggnadsminnet. Det ger en samlad kunskapsbas som skall fungera som ett långsiktigt styrdokument vid förvaltning, och som underlag för kommande åtgärder, små som stora. Genom att de kulturhistoriska värdena tydliggörs minimeras riskerna för förvanskning av byggnadsminnet.

Vårdprogrammet ger rekommendationer och riktlinjer för byggnadsminnets framtida förvaltning. Genom att basera vård och underhåll, om- och tillbyggnad, förändringar i trädgårdsmiljö, samt andra förändringar på vårdprogrammet, befrämjas Burs prästgårds kulturhistoriska värde liksom dess naturvärden.

Omfattning

Vårdprogrammet omfattar huvudbyggnad med flygel, ekonomibyggnader, övriga uthus samt omgivande trädgård inkluderande hägnader, planteringar och träd.

Målgrupp

Vårdprogrammet vänder sig till fastighetsägare och till dem som använder sig av byggnaden för olika ändamål, till fastighetsskötare, hantverkare, entreprenörer och andra som medverkar i fastighetens brukande, vård och underhåll. Det är särskilt viktigt att den ansvariga för fastighetens vård och underhåll är väl förtrogen med vårdprogrammet som ger en helhetssyn av byggnadsminnet och ramarna för förvaltningen av detsamma.

7. Nuläge - Mark och trädgård

Landskapsbild

Burs prästgård och kyrka ligger i ett landskap som omges av öppna åker- och betesmarker i norr och väster, av kyrka och kyrkogård i öster och av bebyggelse i söder.

Delområden

I beskrivningen har området delats in i 1) Trädgårdsområde kring huvudbyggnaden, 2) Parkområde norr om huvudbyggnaden omfattande hela den gamla trädgården, och 3) Storgården med omgivning

Idag karaktäriseras den gröna miljön kring Burs prästgård av ett parkliknande område med en stor andel äldre lövträd, valnötsträd, fruktträd och buskar. Trädgården omfattar friväxande träd med undantag för de träd som växer framför huvudbyggnaden vilka är hamlade.

Av de äldre träden är tre av de fem valnötsträden planterade på 1860- och 70-talet. Även de stora askarna som växer framför huvudbyggnaden och bokarna i den östra delen av parken, bokarna, och de klibbalar som växer i den nordöstliga delen av trädgården, är sannolikt planterade vid denna tid. I övrigt är ett flertal av träden

planterade vid sekelskiftet 1900 och de yngsta träden under senare delen av 1900-talet.

1. Trädgårdsområde omkring huvudbyggnaden

Området avgränsas mot storgården av ett trästaket. Ingången kantas av två lindar som ersatt två gamla hästkastanjer från 1830, omtalade av G A Kronqvist. I övrigt finns en trädrad av ask planterad längst staketet. Två av dessa tillhör fastighetens äldsta träd och är sannolikt planterade på 1860-talet.

Gårdsplanen utgörs av en gräsyta med stenlagda gångar. Vid huvudbyggnaden och flyglarna finns rabatter med bland annat rosor.

Huvudbyggnaden fotograferad från väster.

Den norra flygeln i fonden.

Grinden mot storgården.

Trädgårdsområde framför huvudbyggnaden.

Stenlagda gångar framför huvudbyggnaden.

Mellan huvudbyggnaden och den norra flygeln syns den spalje som syns på

situationsplanen från 1956, dock med en något annorlunda utformning.

Delar av det gångsystem som anlades i mitten av 1800-talet finns kvar.

Gånggrind mot landvägen vid södra flygeln.

Området öster om huvudbyggnaden domineras av en väldig bok som växer intill byggnaden, planterad vid sekelskiftet 1900.

Baksidan av huvudbyggnaden med en bok planterad vid sekelskiftet 1900.

Marken utgörs av en gräsyta utan några gångar. Området avgränsas mot söder och mot kyrkogården av en stenmur. Vid kyrkogårdsmuren växer en trädrad med rysk lönn planterad under senare delen av 1900-talet. Mot parken i norr växer en häck med

bukettspirea. I övrigt finns buskar av syren, schersmin och gullregn.

Området norr om huvudbyggnaden med blommande bukettspirea.

Vid baksidan av huvudbyggnaden växer ett flertal buskar och rysk lönn.

2. Parkområdet norr om huvudbyggnaden

Parkområdet norr om huvudbyggnaden utgörs till stora delar av den gamla kvartersindelade trädgården. Idag är området öppet. I söder avgränsas området av

kyrkogårdsmuren och en trädrad med skogslönn och i öster av en stenmur och en trädrad med skogslönn och ask. I norr avgränsas området av en trädrad och i väster mot storgården ett trästaket och en trädrad med skogslönn och ask.

Alla kvarter och gångar är igenlagda och området är planterat med gräs. De gamla kvarteren kan anas som upphöjningar i marken. De mest tydliga spåren av den gamla parken är ett antal äldre träd och rester av den damm i norr som finns på laga skiftes karta 1878.

De äldsta träden är planterade under 1860- och 70-talet. Hit hör två valnötsträd med nötter av god kvalitet, några klibbalar och en ek i den norra delen nära dammen, en ask i trädraden som avgränsar fastigheten mot öster, och en skogslönn som växer i en trädrad som avgränsar parken mot storgården i väster.

I den sydöstra delen av parken växer en trädrad med skogslönn invid kyrkogårdsmuren.

I trädraden vid den östra muren växer förutom ovan nämnda gamla ask, skogslönn planterad kring sekelskiftet och under första delen av 1900-talet. Mot kyrkogården i sydost växer en äldre bok. Enligt situationsplanen 1917 fanns även gran i denna trädrad.

Den ovan omtalade dammen som syns på situationsplanen från 1917 ligger idag utanför

fastighetsgränsen. Den är fortfarande synlig men helt igenvuxen. Invid dammen växer några äldre klibbalar.

Den östra delen av trädgården avgränsas av en mur och en trädrad med en äldre ask och skogslönn.

Vissa träd växer mycket nära muren.

Den nordöstra delen av området.

Äldre klibbal.

Den igenvuxna dammen.

I parken växer bland annat hästkastanj.

Den västra delen av parken avgränsas av ett trästaket.

Parken norr om huvudbyggnaden.

Ett av de äldsta valnötsträden i den västra delen av parken söder om Brygghuset.

De solitära träden i parken utgörs både av löv- och fruktträd. Förutom de ovan omtalade äldsta träden, finns enstaka äldre lövträd planterade vid sekelskiftet 1900 eller senare som hästkastanj, vårtbjörk och ask.

I väster avgränsas parken mot storgården av ett trästaket och en trädrad med ask planterade under 1900-talet, samt en äldre skogslönn.

Söder om Brygghuset växer ett av parkens äldsta valnötsträd. I övrigt är området glest bevuxet med fruktträd.

En gammal brunn vid Brygghuset med en utkarvad bildsten används nu som rabatt.

I den nordvästra delen av området växer fruktträd som plommon, körsbär och päron, planterade under 1950-talet. I övrigt finns ett fåtal fruktträd omkring bryggghuset planterade under första delen av 1900-talet.

Enligt situationsplanen från 1917 fanns vid denna tid inte någon större fruktträdgård i prästgårdsparken vilket är märkligt. Det fanns en mindre odling med bigarråer i den södra delen nära huvudbyggnaden vilken är försvunnen idag. Det kan dock ha legat en mindre fruktodling norr om storgården, där den ursprungliga trädgården låg eller i den norra delen av parken där kvarteren var planterade med gräs 1917. Här växer idag några äldre fruktträd och ett krikon.

3. Storgården

I storgården växer två gamla valnötsträd och en ask. Norr om den norra ladan ligger en kulle och norr om denna en äldre betesmark. Här låg den äldsta trädgården från 1700-talet. Idag finns inte några kvarvarande spår av denna trädgård. Alldeles norr om ladugården växer fastighetens femte valnötsträd, planterad kring sekelskiftet 1900. I övrigt växer två äldre askar på kullen.

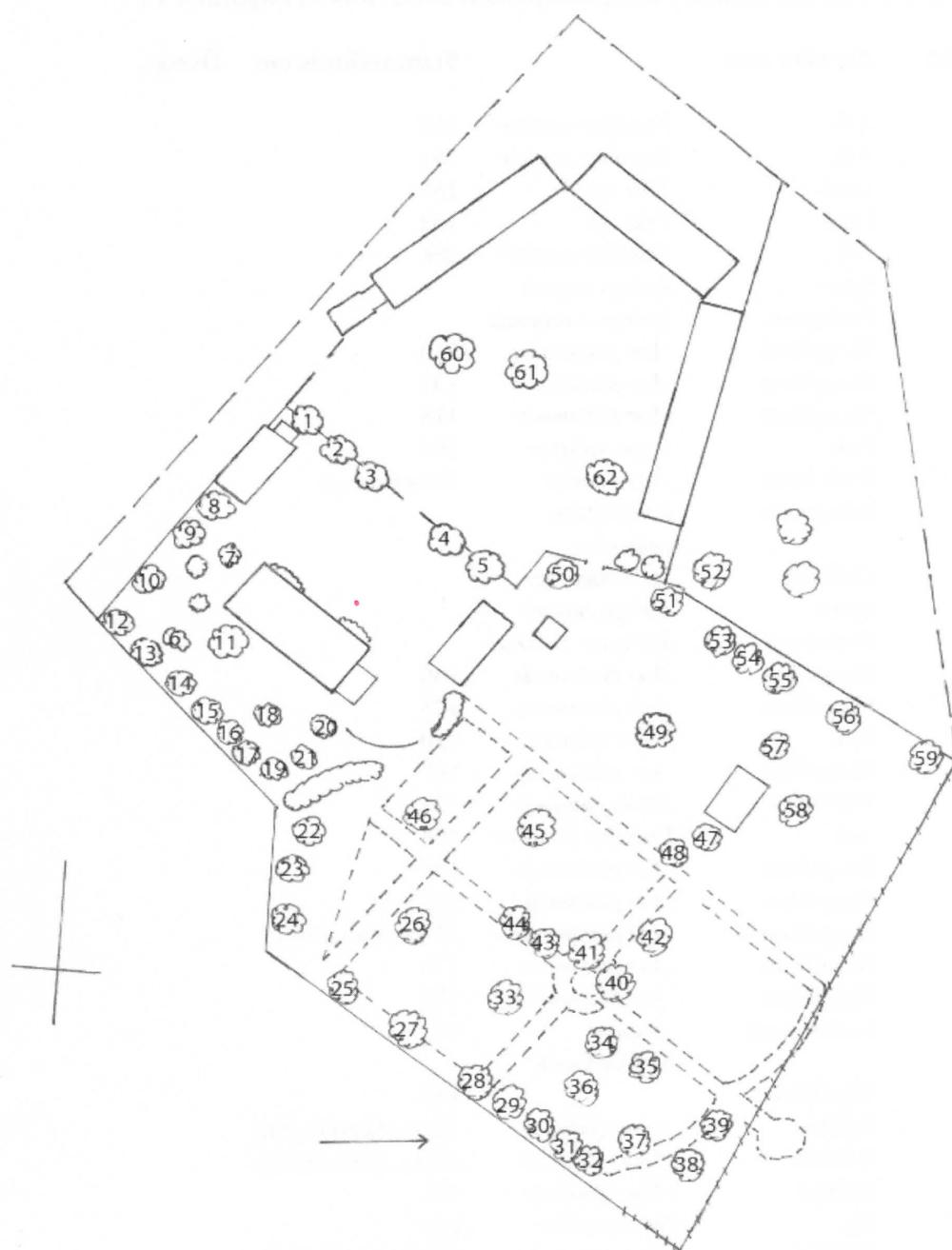
Grind mellan storgården och norr delen av trädgården.

Lillgårdstunen från norr.

Tre gamla valnötsträd på gårdsplanen vid ekonomigården.

Burs prästgård. Situationsplan över trädgården och parken upprättad 2010 av Eva Selin, Gotlands Museum. Träd och buskar är numrerade och beskrivna i tabell s. 40.

Tabell för träd och buskar i trädgårdsparken 2010, Burs Prästgården 1:1

Träd nr	Art eller sort		Stamomkrets cm	Övrigt
1	Ask	<i>Fraxibus excelsior</i>	112	
2	Ask	<i>Fraxibus excelsior</i>	243	
3	Lind	<i>Tilia ssp.</i>	150	
4	Lind	<i>Tilia ssp.</i>	138	
5	Ask	<i>Fraxibus excelsior</i>	286	
6	Syren	<i>Syringa vulgaris</i>		
7	Parksyren	<i>Syringa x chinensis</i>		
8	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	210	
9	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	131	
10	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	115	
11	Bok	<i>Fagus sylvatica</i>	262	
12-17	Rysk lönn	<i>Acer tatarica</i>	flerstammiga	
18	Schersmin	<i>Philadelphus coronarius</i>		
19	Gullregn	<i>Laburnum ssp.</i>		
20	Syren	<i>Syringa vulgaris</i>		
21	Parksyren	<i>Syringa x chinensis</i>		
22	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	186	
23	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	125	
24	Bok	<i>Fagus sylvatica</i>	210	
25	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	167	
26	Vårtbjörk	<i>Betula pubescens</i>	124	
27	Ask	<i>Fraxibus excelsior</i>	296	
28	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	159	
29	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	112	
30	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	Äldre tvåstammig	
31	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	170	
32	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	175	
33	Hästkastanj	<i>Aesculus hippocastanum</i>	90	
34	Vårtbjörk		150	
35	Klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>	Äldre, flerstammig	
36	Klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>	Äldre, flerstammig	
37	Klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>	186	
38	Ek	<i>Quercus robur</i>	292	
39	Klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>	Äldre, flerstammig	
40	Körsbär	<i>Prunus ssp.</i>	58	
41	Plommon	<i>Prunus domestica</i>	Flerstammig	Krikon?
42	Hästkastanj	<i>Aesculus hippocastanum</i>	197	
43	Plommon	<i>Prunus domestica</i>	Ung	Sort?
44	Päron	<i>Pyrus communis</i>		Sort?
45	Valnöt	<i>Juglans regia</i>	Äldre, dubbelstammig	

47	Plommon	<i>Prunus domestica</i>	Sort?
48	Stenkyrkeäpple	<i>Malus domestica</i>	
49	Valnöt	<i>Juglans regia</i>	Flerstammig
50	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	178
51	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	120
52	Valnöt	<i>Juglans regia</i>	180
53	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	131
54	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	90
55	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	110
56	Skogslönn	<i>Acer platanoides</i>	258
57	Päron	<i>Pyrus communis</i>	68
58	Körsbär	<i>Prunus spp.</i>	122
59	Hagtorn	<i>Crataegus ssp.</i>	108
60	Valnöt	<i>Juglans regia</i>	268
61	Valnöt	<i>Juglans regia</i>	223